

Nr 21

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om viss rätt för jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse till avdrag vid beskattningen.

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I:299 av herrar *Eskilsson* och *Hübinette* samt II:371 av herr *Hedin m. fl.*, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära sådan översyn av skattelagstiftningen att jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse medges avdragsrätt för kostnader för forsknings- och annat utvecklingsarbete inom jordbruket».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionerna framförda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen II:371.

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall enligt 20 § kommunalskattelagen från förvärvskällans intäkter avräknas alla omkostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande. Avdrag må därvid inte ske för den skattskyldiges levnadskostnader eller därmed jämförliga utgifter.

I gällande skatteförfattningar finnes inte något uttryckligt stadgande om rätt till avdrag för försöks- och forskningskostnader. I stället får man bedöma avdragsrätten enligt kommunalskattelagens regler om vad som är att hänföra till driftkostnad. I praxis medges således avdrag för kostnad för vetenskaplig forskning under förutsättning att kostnaden kan anses som en utgift för intäkternas förvärvande och bibehållande. Denna förutsättning har ansetts uppfylld endast i det fall att den vetenskapliga forskningen haft karaktär av s. k. målforskning eller på annat sätt haft en mera påtaglig eller direkt betydelse för intäktsförvärvet. I det fall att bidrag utgått till vetenskaplig forskning synes praxis såsom krav för avdragsrätt ha uppställt, att bidragsmottagaren driver verksamhet av sådan art, att kostnaderna för verksamheten skulle varit avdragsgilla för bidragsgivaren, om denne själv utövat verksamheten. Mottagarens forskningsverksamhet får således inte vara av alltför allmän natur, d. v. s. vara hänförlig till s. k. grundforskning.

I punkt 1 av anvisningarna till 20 § kommunalskattelagen föreskrives, att till skattskyldigs levnadskostnader skall räknas bl. a. »avgifter till kassor,

föreningar och andra sammanslutningar, i vilka den skattskyldige är medlem». Vidare stadgas i anvisningarna till 19 § kommunalskattelagen att till föreningar inlutna medlemsavgifter inte är hänförliga till skattepliktig inkomst.

På grundval av de återgivna bestämmelserna har utbildats en praxis innebärande bl. a., att medlemmar i s. k. branschorganisationer och liknande sammanslutningar inom näringslivet vägras avdrag vid taxeringen för sina avgifter till sådana organisationer och detta oavsett om avgiften kan betraktas som en direkt omkostnad i utgivarens förvärvskälla. Därmed har möjligheten att genom indirekta bidrag via en branschorganisation få avdrag för kostnader för försöks- och forskningsverksamhet starkt begränsats.

I de fall då medlemsavgifter utgår till arbetsgivareföreningar och vissa rörelsedrivande föreningar erhåller medlemmarna enligt praxis avdrag för sådana avgifter. Beträffande arbetsgivareföreningarna betraktas avgiften som medlems försäkringsavgift mot förlust i händelse av arbetskonflikt, därvid mot avdragsrätten svarar skattskyldighet för utfallande konfliktbidrag. När det gäller de rörelsedrivande föreningarna grundar sig avdragsrätten på att avgifterna — ehuru betecknade som medlemsavgifter — inte anses utgöra föreningsavgifter i vanlig mening utan ersättning för direkta tjänster åt den skattskyldige medlemmen i hans förvärvsverksamhet. Föreningen driver oftast i dessa fall rörelse av sådan art, att den erlagda avgiften utgör intäkt i denna rörelse. För förening, som både driver rörelse och utövar en mera allmän verksamhet till medlemmarnas nytta, anses dock medlemsavgifterna inte utgöra skattepliktig intäkt för föreningen, även om rörelsen utgör den väsentliga delen av föreningens verksamhet. Medlemsavgifterna anses i dessa fall i första hand utgöra bidrag till den allmänna föreningsverksamheten och blir därför inte avdragsgilla för medlemmarna. I praxis beskattas kooperativa konsumtions- och produktionsföreningar inte för uppburna medlemsavgifter, därvid emellertid vid beräkning av sådana föreningars rörelseinkomst avdrag vägras för omkostnader med ett mot medlemsavgifterna svarande belopp. Man presumerar nämligen att omkostnaderna till detta belopp inte har samband med rörelsen utan den allmänna föreningsverksamheten.

Om branschorganisation ombildas till aktiebolag kan enligt praxis avdrag i viss utsträckning erhållas för avgift till organisationen. Detta framgår bl. a. av regeringsrättens utslag den 28 maj 1957 i ärende angående förhandsbesked och av ett riksskattenämndsmeddelande samma år (nr 5/1957 p. 4).

Frågans tidigare behandling

Frågan om avdrag för bidrag till vetenskaplig forskning har varit föremål för riksdagens prövning åren 1959, 1961 och 1963. I en år 1959 väckt motion

(II:421) yrkades sådan ändring i lagstiftningen att väsentligt vidgade möjligheter infördes till avdrag såsom omkostnad för bidrag till vetenskaplig verksamhet. Avdrag borde enligt motionärens mening medges för bidrag till vetenskaplig verksamhet, för så vitt verksamheten inte uppenbarligen saknar betydelse för förvärvande och bibehållande av den skattskyldiges intäkter. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 59 framhöll bevillningsutskottet, att det förelåg skäl för en omprövning av frågan om avdragsrätt för bidrag till forskningsverksamhet. Utskottet var dock inte berett att tillstyrka motionsyrkandet om omedelbar lagstiftning medförande en så vidsträckt avdragsrätt som den av motionären åsyftade. Emellertid ansåg utskottet frågan vara av sådan karaktär att den borde göras till föremål för närmare utredning. Därvid borde bl. a. övervägas om och i så fall under vilka förutsättningar avdrag borde ges för bidrag till grundforskning. Tillika skulle undersökas om åtskillnad lämpligen borde göras mellan bidrag av engångskaraktär och löpande bidrag till verksamheten. Även andra problem, som kunde uppkomma under utredningens gång, borde förutsättningslöst utredas. Utskottet föreslog riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning i ämnet.

Den av riksdagen begärda utredningen har ännu inte kommit till stånd.

I de till 1961 års bevillningsutskott hänvisade likalydande motionerna I:147 och II:171 anhölls om utredning beträffande en utvidgad rätt till avdrag för kostnader i samband med vetenskaplig forskning vid beskattning av rörelse. Även dessa motioner avstyrktes av bevillningsutskottet i dess av riksdagen godkända betänkande nr 19 under hänvisning bl. a. till att spörsmålet om avdrag för kostnader för forskningsverksamhet i den skattskyldiges egen regi torde komma att uppmärksammas, då den av riksdagen år 1959 begärda utredningen av bidragsfrågan kommer till stånd.

Även i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 8 år 1963 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om utredning i syfte att möjliggöra för de mindre företagen — jordbruk och småindustri — att i beskattningsavseende få göra avdrag för kostnader, som har samband med försöks- och forskningsverksamhet utom det egna företaget.

Frågan om avdragsrätt och skatteplikt för medlemsavgifter vid inkomsttaxeringen har under längre tid varit föremål för uppmärksamhet. I proposition nr 173 till 1949 års riksdag framlades ett förslag till ändrade regler angående avdragsrätt och skatteplikt för medlemsavgifter vid inkomsttaxeringen. Enligt förslaget skulle de skattskyldiga vara berättigade till avdrag för avgifter till bl. a. branschorganisationer och därmed jämförliga organisationer. Avgifterna skulle hos de mottagande organisationerna utgöra skattepliktig inkomst. På hemställan av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 48 avslogs dock propositionen av riksdagen, som i stället i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde nytt förslag. Skrivelsen överlämnades till skattelagssakkunniga, som den 2 december 1958 avlämnade promemoria

angående avdragsrätt vid beskattningen för vissa medlemsavgifter och bidrag. Skattelagssakkunnigas förslag angående medlemsavgifter innebar i korthet att avdrag för sådan avgift skall medges vid beräkning av inkomst av rörelse för avgifter till bl. a. branschorganisationer. I fråga om inkomst av jordbruksfastighet föreslogs avdragsrätt inte skola föreligga. I proposition nr 137 till 1959 års riksdag uttalade departementschefen beträffande skattelagssakkunnigas förslag rörande avdragsrätt för medlemsavgifter att det vid genomgång av remissvaren kunnat konstateras, att förslaget inrymmer åtskilliga problem, i fråga om vilka skilda lösningar kan diskuteras. Denna fråga borde därför underkastas mera ingående överväganden än som dittills kunnat ske. I samband därmed syntes önskvärt att närmare klarlägga de statsfinansiella konsekvenserna av skattelagssakkunnigas förslag i angivna del.

Såväl 1959 års som 1960 års riksdag behandlade vid höstsessionen motioner, vari hemställdes att avgifter till branschorganisationer måtte hänföras till avdragsgilla omkostnader. Bevillningsutskottet har i sina av riksdagen godkända betänkanden nr 63 år 1959 och nr 75 år 1960 avstyrkt motionerna. I sitt sistnämnda betänkande framförde utskottet som sin mening att det i 1949 års förenämnda proposition framlagda förslaget, varigenom avsågs att generellt reglera frågan om beskattning av medlemsavgifter, måste anses vara den ur principiell synpunkt helt tillfredsställande lösningen av denna fråga. Utskottet hänvisade till att de av 1949 års bevillningsutskott påtalade svårigheterna av praktisk natur med en sådan lösning alltjämt kvarstod och att det därför knappast längre kunde anses aktuellt att åstadkomma en lagstiftning efter dessa linjer. Utskottet utgick emellertid från att ärendet skulle bli föremål för fortsatta överväganden från Kungl. Maj:ts sida. Även i sitt ovannämnda betänkande nr 8 år 1963 behandlade utskottet frågan om beskattning av medlemsavgifter. Utskottet åberopade därvid vad utskottet anfört i sitt betänkande nr 75 år 1960 samt erinrade om att frågan om avdragsrätt varit föremål för särskild utredning inom finansdepartementet men att Kungl. Maj:t ännu inte ansett sig kunna förelägga riksdagen proposition i ämnet. Utskottet förutsatte dock att frågan blev föremål för fortsatta överväganden från Kungl. Maj:ts sida.

Motionerna

I motionerna erinras inledningsvis om det svenska jordbrukets tekniska effektivitetsnivå och att denna ständigt måste höjas dels för att ge jordbrukets utövare och anställda möjlighet att följa med i den allmänna standardhöjningen i vårt land, dels för att vår jordbruksproduktion skall kunna konkurrera med andra länders. Som näring är det svenska jordbruket jämfäställt med svensk industri. Fusionering, storleksrationalisering och samverkan mellan intressegrupper har inom industrien skapat underlag för att

kunna bära kostnaderna för den forskning, försöks- och utvecklingsverksamhet, som är nödvändig för att kunna på sikt bevara vårt ekonomiska försprång. För jordbruket är det lika angeläget som för industrien att med utnyttjande av näringsens egna resurser föra utvecklingsarbetet vidare. Detta utvecklingsarbete kan emellertid inte utföras i så små enheter som det enskilda jordbruket eller de lokala ekonomiska föreningarna utgör. Där- emot skulle riksorganisationerna inom jordbrukets ekonomiska förenings- rörelse ha förutsättning att påtaga sig detta utvecklingsarbete. Kostnaderna härför skulle ytterst bäras av den samlade jordbruksproduktionen men till- skjutas av medlemmarna. Dessa organisationer erhåller emellertid inte skat- temässig avdragsrätt för ifrågakvarande kostnader, varför jordbruket som näring kommer i ett sämre läge än storföretagen inom industri eller handel. Storföretagen kan utan skattebelastning lösa dessa produktiva uppgifter.

Utskottet

Vid tiden för tillkomsten av 1928 års kommunalskattelag var frågan om avdragsrätt för försöks- och forskningskostnader knappast aktuell. Den forskning, som ansågs ha ett speciellt intresse för företagen bedrevs i all- mänhet av företagens anställda och kostnaden därför blev avdragsgill såsom driftkostnad. I och med att man inom företagen alltmer kommit till insikt om den vetenskapliga forskningsverksamhetens stora betydelse har många näringsidkare funnit det nödvändigt att investera mer i forskning och ut- bildning. De ändrade förhållandena har medfört att intresset numera inte endast inriktas på målforskning utan även på s. k. grundforskning. Ut- vecklingen har bidragit till att forskningen mera sällan kan bedrivas inom företagen. Därför har — ofta med bidrag från staten — upprättats för ett flertal branscher gemensamma forskningsinstitut med uppgift att bedriva forskning av betydelse för branscherna.

I de förevarande motionerna föreslås att utredning vidtas i syfte att medge jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse avdragsrätt för kostnader för forsknings- och annat utvecklingsarbete inom jordbruket.

Möjligheten att erhålla avdrag för kostnader för försöks- och forsknings- verksamhet är mycket begränsad. Detta gäller i fråga om såväl direkta bidrag till sådan verksamhet som indirekta bidrag via näringslivets bransch- organisationer. Av den inledningsvis lämnade redogörelsen framgår att en- ligt praxis avdrag vid beräkning av inkomst av rörelse för bidrag till veten- skaplig forskning endast medges under förutsättning att denna bedrivs som s. k. målforskning eller eljest har en mera direkt eller påtaglig betydelse för bidragsgivarens intäktsförvärv. För rätt till avdrag för avgifter till branschorganisationer förutsättes antingen att avgifterna i sin helhet utgör ersättning för vissa prestationer, som organisationerna utför åt medlem- marna, eller att branschorganisationen ombildas till aktiebolag.

Vad först angår frågan om avdrag för bidrag till vetenskaplig forskning får utskottet erinra om att 1959 års riksdag i enlighet med utskottets hemställan i betänkande nr 59 hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning i ämnet. Därvid borde enligt utskottets mening bl. a. också övervägas om och under vilka förutsättningar avdrag borde ges för bidrag till s. k. grundforskning. Den av riksdagen begärda utredningen har visserligen ännu inte kommit till stånd men enligt vad utskottet erfarit har Kungl. Maj:t frågan under fortsatt uppmärksamhet. Motionsyrkandet kan således redan anses vara i viss mån tillgodosett.

Vad härefter angår motionsyrkandet om rätt att genom indirekta bidrag till riksorganisationerna inom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse erhålla avdrag för forsknings- och annat utvecklingsarbete vill utskottet även erinra om att spørsmålet om avdragsrätt och skatteplikt för medlemsavgifter under en längre tid varit föremål för uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida. Riksdagen lämnade på utskottets förslag såväl 1959 (bet. nr 63) som 1960 (bet. nr 75) motioner med yrkande om avdragsrätt för avgifter till branschorganisationer utan åtgärd. Även i sitt betänkande nr 8 år 1963 behandlade utskottet frågan om avdrag vid beskattningen för medlemsavgifter. Utskottet åberopade därvid den särskilda utredning som kommit till stånd genom finansdepartementets försorg och som i december 1958 framlagt förslag om avdragsrätt för vissa medlemsavgifter och bidrag. Utskottet förutsatte att frågan blev föremål för fortsatta överväganden från Kungl. Maj:ts sida.

Enligt vad utskottet erfarit har Kungl. Maj:t frågan om medlemsavgifternas behandling i skattehänseende under fortsatt uppmärksamhet. Därmed kan motionsyrkandet också i vad det avser rätten att via indirekta bidrag till jordbrukets riksorganisationer erhålla avdrag för kostnader för forsknings- och utvecklingsarbete, anses i huvudsak tillgodosett.

Med hänsyn till det anförda och då sistnämnda spørsmål är av så vittomfattande karaktär att det bör övervägas i samband med prövningen av företagsbeskattningen över huvud taget anser utskottet sig böra avstyrka bifall till motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I:299 av herrar Eskilsson och Hübinette samt II:371 av herr Hedin m. fl. om viss rätt för jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse till avdrag vid beskattningen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 mars 1965

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar John Ericsson, fröken Ranmark, herrar Yngve Nilsson, Wärnberg, Tage Johansson, Billman, Paul Jansson, Sundin, Ottosson och Skårman; samt

från a n d r a kammaren: herrar Brandt, Allard, Kärrlander, Engkvist, fru Nettelbrandt, herrar Andersson i Essvik, Enskog, Boo, Nilsson i Svalöv och Dahlgren.

Reservation

av herrar *Yngve Nilsson, Ottosson och Nilsson* i Svalöv.